

Н. ПЕРКІН

Эстэтычныя погляды Максіма Багдановіча

Эстэтычныя погляды М. Багдановіча далёка яшчэ не вывучаны. У сучасны момант не толькі яшчэ не дасягнута яскравае разуменне асаблівасцей творчага метада выдатнага беларускага паэта, але нават не даследавана значная частка яго літаратурна-тэарэтычнай спадчыны. Між тым, крытычныя агляды, нарысы, эцюды і нават невялікія рэцэнзіі і заўвагі, напісаныя Багдановічам па розных пытаннях літаратуры і мастацтва, могуць служыць дадатковай крыніцай каштоўных звестак, якія значна дапамогуць пры ўсебаковым вывучэнні праблемы.

✓ Складанасць і супярэчлівасць эстэтыкі Багдановіча ў шмат якіх момантах адзначаецца большасцю даследчыкаў яго творчасці. Справа, аднак, у тым, каб выявіць істотныя элементы эстэтычных поглядаў паэта ў сувязі з яго агульным светапоглядам і, па магчымасці, знайсці іх сацыяльна-гістарычныя вытокі. Совецкае літаратуразнаўства адкінула заганны погляд на Багдановіча як на паэта «чыстай красы», прадстаўніка «мастацтва для мастацтва», эстэтуруючага індывідуаліста, імпрэсіяніста і г. д.

Зусім правільна адзначаецца дэмакратычны кірунак і глыбока гуманістычная сутнасць творчасці паэта.

Сваю ўласную творчасць Багдановіч ніколі не процістаўляў таму крылу беларускай паэзіі, чыё крэдо вызначалася палажэннем: «пясняр перш за ўсё павінен быць грамадзянінам».

У крытычных аглядах беларускай паэзіі, якія напісаны Багдановічам, за агульным азначэннем факта, што «М. Багдановіч таксама дбаў аб развіцці верша», — аўтар імкнецца далей акрэсліць пасабнымі сціслымі характарыстыкамі спецыфічныя рысы ўласных паэтычных твораў. Свае заслугі Багдановіч бачыць, галоўным чынам, у пашырэнні кола тэм і форм беларускай паэзіі.

Але цікавасць да новых тэм і імкненне ўводзіць рознастайныя паэтычныя формы зусім не азначалі, што Багдановіч парываў з «горкаўскімі матывамі», якія ён бачыў у паэзіі Купалы, што ён адыходзіў ад вялікіх традыцый рэалізма ў літаратуры і становіўся на шлях фармалістычнага штукарства, мадэрнізма, безыдэйнага эстэцтва.

Бясспрэчна, на творчасці Багдановіча можна прасачыць уплыў сімвалізма. Важна, аднак, вызначыць межы і характар гэтага ўплыву.

Багдановіч няясна разумеў рэальна-гістарычныя законы руху грамадскага жыцця, не бачыў у канкрэтных абрысах той сілы ў грамадстве,

якая толькі і здольна была ажыццявіць ідэал сацыяльнай справядлівасці. Гэта акалічнасць палягчала магчымасць частковага ўспрымання песімізма і філасофіі і гісторыі, прыводзіла дзе-ні-дзе да паглыблення паэта ў абстрактную «сутнасць» чалавечага духу, а ў некаторых выпадках абумоўлівала неакрэслена-ідэалістычнае разуменне прыроды мастацтва.

Але дэмакратычныя сімпатыі, пачуццё жыццёвай праўды, вернасць вялікім традыцыям рэалізма і народнасці ў літаратуры давалі што-раз новыя сілы Багдановічу пераадольваць містычныя абстракцыі і захапленне форматворчасцю.

Шматлікія выказванні Багдановіча па пытаннях эстэтыкі з дастатковай выразнасцю сведчаць аб тым, што ён настойліва перамагаў чужыя ідэйна-творчыя ўплывы, у асноўным захоўваючы моцныя сувязі з матэрыялістычнай эстэтыкай Белінскага, Чэрнышэўскага, Добралюбава.

Між іншым, Багдановіч адзначаў сваю прыхільнасць як да народнай песні, гэтак і да класічных форм верша. Гэтым самым падкрэслівалася адмаўленне ад мадэрнісцкіх вопытаў у паэзіі, якія падрывалі асновы класічнага вершаскладання.

Небяспеку для лёсу паэзіі Багдановіч бачыць не толькі ў фармалістычных тэндэнцыях мадэрнізма, але ў саміх ідэйна-творчых прынцыпах сімвалізма, заганных па сваёй аснове.

У вершы «Чытаю я журнал сучасны» паэт высмейвае ўсялякія спробы адраджэння ў літаратуры аджыўшых ужо кірункаў і плыні; сюды ён адносіць, побач з сентыменталізмам, і «рамантызм сімвалістычны», г. зн. сімвалізм, які па сутнасці абпіраўся на шмат якіх прынцыпы эстэтыкі рэакцыйнага рамантызма.

Не аднойчы Багдановіч-крытык перасцерагае беларускіх паэтаў ад захаплення «грубым сімвалізмам», які нагадвае яму «кепскія месцы з твораў... Л. Андрэева» або польскіх мадэрністаў.

Аб тым, як рашуча Багдановіч адмяжоўваўся ад пустой форма-творчасці сімвалістаў, сведчыць яго выказванне ў крытычным нарысе «В. Самійленка» (1916 г.). Маючы на ўвазе рускіх дэкадэнтаў, Багдановіч піша:

«...быццам замяняючы страту ідэйных інтарэсаў, заўважалася тады ўзмоцненая цікавасць да пытанняў метра і рыфмы, але яна праяўлялася ў форме яўна ўпадніцкай, прыводзячы да бесплоднай і раздражняючай версіфікатарскай эквілібрыстыкі» (Збор твораў, т. II, стар. 77).

Багдановіч патрабуе ад паэта перш за ўсё шчырасці пачуцця, непасрэднасці, глыбокай думкі, а ўжо затым—дасканалай тэхнічнай інструментальнасці верша.

«Лепей ужо прымітыўнасць, чым вычварнасць»,— заўважае ён у нататцы аб творчасці сялянскага паэта І. Марозава. Гэтая-ж думка выказваецца ў нататцы аб кнізе Рабіндраната Тагора (т. II, стар. 255). Тут Багдановіч выявіў сваю прынцыповую нязгоду з творчым метадам сімвалістаў. Ацэньваючы ролю сімвала ў песнях Р. Тагора, Багдановіч зазначае, што ў іх «сімвалы не маюць характару рэбусаў, развязванне якіх раздражняе чытача, адбіраючы ў яго час і ніяк не паглыбляючы тэмы твораў». Сімволіку Тагора Багдановіч называе рэалістычнай, паколькі яна заўсёды мае канкрэтна-жыццёвы сэнс і значэнне.

Багдановіч не атоесамлівае сімвал у паэзіі са звычайнай алегорыяй. Функцыяй сімвала ён лічыць пашырэнне межаў нашай думкі, каб за канкрэтнымі з'явамі акрэсліваўся яшчэ не ўсвядомлены «іншы змест». Такім чынам, ён паўстае супроць натуралістычнай беднасці, супроць эмпірычнай вузасці ў паказе жыцця і сцвярджае ў мастацтве ролю ідэальнага пачатку, законамернасць высокіх узлётаў паэтычнай фантазіі. Наяўнасць у творах Тагора прывабных краявідаў «іншага зместу» Багдановіч лічыць «тым плюсам, які высока ўзнімае паэзію Тагора над

мастацтвам толькі рэалістычным» (т. II, стар. 256). Адчуваючы неда-
статковасць рэалізма аб'ектывісц-
кага, толькі канстатуючага, павяр-
хоўнага, г. зн. натуралізма,—Багда-
новіч, як мы бачылі, зусім выразна
абгрунтоўваў заганнасць эстэтыкі
сімвалізма, паколькі яна азначае
разбурэнне вобразнай сілы мастац-
тва.

Цяпер справа ў тым, каб зразу-
мець, як-жа раскрываецца паняцце
«іншы змест», якое ў Багдановіча
азначае нешта такое, што ўзні-
маецца над светам звычайных з'яў
чавакольнай рэчаіснасці. Наколькі-ж
гэты «іншы змест» адрозніваецца ад
таямнічай загадкі сусвету ў разу-
менні сімвалістаў?

Шукаючы адказу на гэта пытан-
не, звернемся да палемічнага арты-
кула Багдановіча «Аб цікавай дум-
цы п. Глебава», дзе гутарка ідзе
аб розных ацэнках творчасці кампа-
зітара Мусаргскага. Багдановіч ад-
стойвае пункт гледжання, што Му-
саргскі, як сапраўдны мастак, з'яў-
ляецца рэалістам; пры гэтым ён ро-
біць вельмі цікавы вывад, што ства-
раць з элементаў жыцця новыя,
«штучныя», змененыя перажыванні
і малюнкі—зусім не ўласцівасць
толькі рамантыка, а неабходная
ўмова творчага дасягнення кожнага
сапраўднага мастака.

Не рэвізуючы ні ў адным з пунк-
таў правамернасць рэалізма як пану-
ючага стыля ў мастацтве, Багдано-
віч не вызначае, аднак, істотных
адрозненняў у творчых метадах ра-
мантызма, рэалізма і сімвалізма.
Між іншым, «сапраўдных мастакоў»
ён бачыць між прадстаўнікамі ўсіх
гэтых напрамкаў і стыляў, не спра-
буючы знайсці гістарычныя і соцыя-
льныя вытокі таго ці іншага метада
творчасці.

Можна здавацца, што Багдановіч
не абмяжоўвае магчымасцей для
пісьменніка ператвараць формы
рэальнага жыцця, прыносячы пры
гэтым элементы свайго ўласнага
духа, домысла, фантазіі.

Сапраўды, мы чытаем наступныя

радкі верша Багдановіча з нізкі
«Думы»:

Калі ў дух мой западзе і заварушыцца
Там кавалак грубага жыцця, —
У жомчуг звернецца ён сілай пачуцця!

(М. Багдановіч. Выбр. творы, Мінск,
1946, стар. 114).

Па аналогіі прыходзіць на памяць
выраз сімваліста Ф. Салагуба аб
паэце, які бесперашкодна стварае з
такога-ж грубага жыцця «прыем-
ную легенду»... («сладостную леген-
ду»).

У двувершы «Гутарка з паненка-
мі» зноў вар'іруецца матыў аб пе-
ратварэнні грубага матэрыяла ў пры-
гожыя формы («міленькае гняздеч-
ка ластаўкі злеплена з броду»...).

Багдановіч быццам схільны зга-
дзіцца з пунктам гледжання зала-
тара («Апавяданне аб іконніку і за-
латару»...), які лічыць, што «каштоў-
насць вырабаў прыгожых адно
толькі праз красу іх форм узрастае,
і толькі красою форм каштоўнасць
тую мераць можна».

Пэўнае процістаўленне характа
матэрыяльнаму жыццю чалавека
мы знаходзім і ў апавяданні «Апокрыф».

Самай апакрыфічнай формай апа-
вядання быццам падкрэсліваецца
думка аб нейкім вышэйшым, універ-
сальным, культавым значэнні ха-
ракта.

Фрагментарнасць гэтых і іншых
выказванняў, абранне ў якасці срод-
ка асэнсавання сутнасці характа і
мастацтва формы дыялектычнай
спрэчкі («Апокрыф», «Апавяданне
аб іконніку і залатару»...)—усё гэта
сведчыць аб тым, што Багдановіч
толькі пракладаў шляхі да са-
праўднага разумення гэтых катэго-
рый. Яшчэ не была, як кажуць,
пастаўлена кропка над «і». Абстракт-
насць самога ідэала сусветнай гар-
моніі ва ўяўленні паэта, неакрэсле-
насць зместу, які ўкладваўся ім у
разуменне характа як нейкага ўні-
версальнага пачатку розуму, спра-
вядлівасці і поўнага шчасця чала-
века—рабілі магчымым для Багда-

новіча некрытычнае ўспрыманне тых ці іншых палажэнняў эстэтыкі сімвалізма. Вось гэта мы якраз нагледаем у адзначаных выказваннях паэта, якія быццам з'яўляюцца меркаваннямі, уражаннямі моманту, толькі элементамі ў выпрацоўцы сістэмы эстэтычных поглядаў. Багдановіча.

З другога боку, і як-бы ў процівагу ўстаноўкам ідэалістычнага парадку, Багдановіч высоўвае прынцыпова іншыя, супроцьлеглыя аргументы, якія абгрунтоўваюць палажэнне, што прырода, жыццё—куды шырэй і багацей за формы мастацтва, што толькі ў іх—сапраўднае хараво.

У названай ужо нізцы вершаў «Думы» (зборнік «Вянок») мы сустракаем двуверш («Дзе вы, лясоў, палёў цвяты?»), у якім аўтар скардзіцца на немагчымасць абудзіць халодным вершам сапраўдную сілу пачуцця; паэтычнае адлюстраванне думак і пачуццяў чалавека нагадвае Багдановічу мёртвыя ўзоры на шкле загубленых зімою жывых кветак палёў і лясоў.

Сферу асабістага «духу» паэта Багдановіч лічыць зусім недастатковай, вузкай для вялікага мастацтва. Вузка-суб'ектыўныя імкненні, на яго думку, не могуць з'явіцца дастаткова каштоўным напаўненнем, значным зместам мастацкага твора.

«Каб паглыбіць сваё жыццё,—піша Багдановіч,—неабходна... прасякнуцца інтарэсамі больш шырокага ахопу—інтарэсамі грамадскімі» (т. II, стар. 74). Галоўную сілу пісьменніка ён бачыць у здольнасці «ўлавіць найбольш характэрнае, у прыватным выяўляць тыповае, або нават проста звярнуцца да абагульнення» (т. II, стар. 75).

Ці-ж не відавочна, што Багдановіч у гэтых сваіх сцверджаннях ідзе ад Чэрнышэўскага, які ў працы «Эстетические отношения искусства к действительности» абгрунтаваў сваё матэрыялістычнае разуменне мастацтва. Багдановіч прыходзіць да думкі, што мастацтва не

ёсць толькі дзейнасць, пры дапамозе якой чалавек ажыццяўляе сваё імкненне да прыгожага. Ён бачыць яго сутнасць і значэнне перш за ўсё ў здольнасці адлюстроўваць прыроду і жыццё ў ярка вобразнай форме. Але гэтым Багдановіч не абмяжоўвае функцыю мастацтва—ён пакідае за паэтам і права выносіць прысуд над жыццём: тлумачыць жыццёвыя з'явы і падзеі, змагацца з сацыяльным злом і будзіць людзей к свету, праўдзе, брацтву і свабодзе («Музыка»). Паколькі ў жыцці многа недасканаласці, адмоўнага, дык паэт павінен знаходзіць у працэсе творчасці моцныя сродкі барацьбы са злом:

Я думы, путамі не скутыя,
Тут перад вамі вываджу,
А проці ганення кажу:
Хваробы лечаць і атрутамі.

(«Уступ», Выбр. творы, стар. 115).

Ужо ў першым сваім творы («Музыка») Багдановіч вызначае сваё разуменне характару і задач мастацтва. На яго думку, толькі тады мастацкая творчасць мае сапраўдную вартасць, калі яна натхняецца высокароднымі ідэаламі служэння чалавеку; толькі тады мастак дасягае вялікай сілы ўздзеяння на сэрцы людзей, калі яго ўласны голас гучыць шчыра і выказвае разам з тым заповітныя мары і спадзяванні людзей. Самаахвярнае служэнне мастака грамадству не можа прапасці дарэмна,—яно пакідае глыбокі след у народзе і нараджае ўсё больш і больш паслядоўнікаў у барацьбе за грамадскую справу.

З болей пісаў Багдановіч аб тым, што страшэнна цяжка быць паэтам у «нашай беднай старане», бо сэрца паэта ўбірае ў сябе ўсё гора і пакуты народа. Але-ж і сама песня ўзнікае з імкнення служыць народу, яна нараджаецца з адчування грамадскага абавязку паэта:

А як родную згадаю старану,
Як згадаю яе беднасць і нуду, —
Сэрца сціснецца, і я пяць пачну...

(«Мае песні»)

Багдановіч відавочна іранізуе над тымі, хто разглядае момант паэтычнага натхнення — ды і самы акт творчасці — як вынік нябеснай намовы.

Вы кажаце мне, што душа ў паэта,
Калі спараджае ён дзіўныя вершы,
Нябесным агнём абгарэта,
І ў той час між людзмі ён — першы...
Ах, дзякуй Вам, дзякуй на гэтай

прамове;
Душа мал, пэўна, шчаслівай была-бы,
Калі-б я не ведаў, панове,
Што пекна спяваюць і жабы.

(Выбр. творы, стар. 116).

Трэба адзначыць прынцыповае не-прыняцце Багдановічам важнейшага палажэння эстэтыкі сімвалістаў аб ірацыянальнай прыродзе мастацтва. Як вядома, сімвалісты рэзка процістаўлялі пазакраптычную інтуіцыю паняццям інтэлекта; у мастацтве яны бачылі найбольш эфектыўны сродак выяўлення «алагічнай сутнасці волі сусвету».

Погляд Багдановіча на характар інтуіцыі ў мастацтве—проста процілеглы поглядам сімвалістаў. Гэта найбольш выразна відаць з такіх твораў, як эцюд «Паэзія геніяльнага вучонага» (1911 г.).

У якасці выходнага пункту сваіх вывадаў у эцюдзе «Паэзія геніяльнага вучонага» Багдановіч высюўвае тэзіс, што «і паэзія і навука маюць, урэшце рэшт, адну і тую-ж агульную мэту: задавальненне пазнавальнай патрэбы чалавека» (т. II, стар. 97).

Формы, у якіх замацоўваюцца канчатковыя дасягненні, вывады, — не аднолькавыя для навукі і мастацтва: «Навука дае схему, формулу; паэзія — жывы, канкрэтны вобраз». Аднак у метадах, якімі карыстаецца кожная з іх, няма вялікай розніцы.

✓ Хоць пераважнай «стыхіяй» у паэзіі Багдановіч лічыць інтуіцыю, а ў навуцы—лагічны вывад (разумапогляд), аднак указвае на іх узаема-связь і ўзаемазалежнасць у навуцы

і мастацтве. Гэта далей абгрунтоўваецца на прыкладзе творчасці геніяльнага рускага вучонага і паэта М. В. Ламаносава, якога Багдановіч, дарэчы, ставіць куды вышэй Гётэ па сіле сувязі паміж «паэтычнымі: адкрываннямі» і «навуковым светапоглядам». Пад інтуіцыяй Багдановіч разумее творчую фантазію, — а гэта, на яго думку, з'яўляецца неабходным спадарожнікам і ўласцівасцю ўсялякага працэса духоўнай дзейнасці чалавека—і навукі і мастацтва.

Адначасова з правільным разуменнем ролі і месца інтуіцыі ў творчым акце паэта, Багдановіч выяўляе канкрэтна-гістарычны падыход да вырашэння пытання аб шляхах развіцця чалавечага пазнання. Калі, разважае Багдановіч, духоўны свет чалавека ў сучасны момант расшчэплены на-двое (супярэчнасць паміж навукай і мастацтвам), дык гэта зусім не азначае, што так было заўсёды, спрадвечу. У далёкую эпоху духоўны свет чалавека, наадварот, вызначаўся выключнай цэльнасцю. Задачай будучыні з'яўляецца ўз'яднанне яго ў адзіным гарманічным цэлым. Багдановіч лічыць законамерным, каб паэзія і навука ішлі побач і разам шукалі адказаў на важнейшыя пытанні жыцця.

Зусім няцяжка знайсці ў вывадах Багдановіча сувязі з поглядамі на навуку і мастацтва вялікага рускага рэвалюцыянера-дэмакрата Н. Г. Чэрнышэўскага, на слаўных традыцыях якога заўсёды вучыліся беларускія пісьменнікі.

Гэта будзе тым больш відавочна, калі мы прывядзем наступную цытату з працы Чэрнышэўскага «Эстетические отношения искусства к действительности»: «Навука не думае быць вышэй рэчаіснасці; гэта не сорам для яе; мастацтва таксама не павінна думаць быць вышэй рэчаіснасці; гэта не будзе нізкім для яго».

Навука не сароміцца прызнавацца, што мэта яе — зразумець і рас-

тлумачыць рэчаіснасць, затым ужыць на карысць чалавека свае тлумачэнні; няхай і мастацтва не сароміцца прызнацца, што мэта яго: для ўзнагароджання чалавека за адсутнасць больш поўнай эстэтычнай асалоды, якую дае рэчаіснасць, узнавіць (воспроизвести), па меры сіл, гэту каштоўную рэчаіснасць і на карысць чалавека растлумачыць яе». (Н. Г. Чернышевский — «Статьи по эстетике». М. 1938, стр. 140).

У духу рашучай абароны ролі інтэлекта ў мастацтве Багдановіч пераацэньвае вобраз Сальеры з Пушкінскай трагедыі «Моцарт і Сальеры». Як вядома, Моцарт і Сальеры ў Пушкіна — не рэальныя гістарычныя асобы, а мастацкія абагульненні, у якіх процістаўляюцца два тыпы творчасці.

Яшчэ Белінскі адзначаў, што Сальеры, «як розум, як свядомасць... куды вышэй Моцарта, але як сіла, як непасрэдная творчая сіла, ён нішто перад ім...» (В. Г. Белінский. Избр. соч., Москва, 1947, стр. 514). Справа ў тым, што Белінскі процістаўляе ў вобразах Моцарта і Сальеры «непасрэдную геніяльнасць» звычайнаму таленту. Што датычыцца разумення адносін да мастацтва свядомага, інтэлектуальнага пачатку, то Белінскі заўсёды лічыў, што «бессвядомасць не толькі не складае неабходнай прыналежнасці мастацтва, але варожа яму і зняважліва для яго» (там-жа, стар. 202).

У «Лісце да Ластоўскага» Багдановіч, асэнсоўваючы на вобразах Моцарта і Сальеры сутнасць творчай дзейнасці мастака, надае гэтаму пытанню палемічную вастрыню, — і не выпадкова акцэнтуюе ўвагу на сальераўскім тыпе.

Трэба памятаць, што ў тыя гады, калі пісаўся верш, былі досыць распаўсюджаны рэакцыйныя «тэорыі» сімвалістаў аб «аўтаномнай незалежнасці» мастацтва, аб звышпачуццёвай, містычнай прыродзе творчага акта паэта.

Як вядома, В. І. Ленін рашуча

змагаўся з гэтым цемрашальствам, ахоўваючы ідэю партыйнасці мастацтва, яго вялікай грамадскай дзейнасці і пазнавальнай сілы.

Багдановіч аб'ектыўна ўключаецца ў гэту барацьбу з рэакцыяй у галіне мастацкай творчасці, абараняючы тэзіс аб свядомасці творчага акта ў паэзіі. У сферы мастацтва ён сцвярджае, як і ў навучы, неабмежаваныя правы за творчай думкай, за актыўнай, свядомай воляй чалавека.

Калі Сальеры імкнуўся да таго, каб усё зразумець — і мэту, і спосабы і матэрыял творчасці, — дык гэтым ён не губіў свой талент, а наадварот — узнімаў яго на вышэйшую ступень, апладняў яго вялікім зместам. Свядомы пачатак у дзейнасці мастака не супярэчыць шатхненню: думка робіць прыгажэйшым, больш значным кожны твор. Геній не грэбуе «штодзённым рупным трудом», бо ў ім крыніца творчай радасці. Вось чаму Сальеры можа спакойна глянуць у вочы музе: ён будзе ёю апраўданы за «любоў да здольнасці сваёй».

Багдановіч заўсёды настойліва намагаўся дайсці да філасофскіх асноў мастацтва, раскрыць яго вытокі і сувязі з жыццём.

Нават там, дзе ў разуменне мастацтва ўкладваецца нешта неакрэслена-шырокае («Апокрыф»), Багдановіч мае на ўвазе перш за ўсё інтарэсы народа. Здаецца, што сваёй алегорыяй ён імкнецца паказаць, галоўным чынам, багацце народнага духу і знайсці карэнні мастацтва ў нетрах працоўнага чалавецтва. Сапраўды, народ захоўвае любоў да прыгожага, узвышанага нават у самых цяжкіх умовах, — да гэтага вывада прыходзіць аўтар «Апокрыфа».

Не аднойчы Багдановіч закранае пытанне аб «вышэйшым харакстве»; гэтаму прысвечаны яго цыкл вершаў «Мадонны» і апавяданне «Мадонна» (эцюд).

Бачачы ў вобразе рафаэлеўскай мадонны выяўленне ідэі зліцця дзявочай чыстаты і мацярынскай любві

(так менавіта ацэньваў мадонну і Белінскі), Багдановіч знаходзіць прататып гэтаму вобразу ў абліччы сялянскай дзяўчынкі—нянькі. Сваю вялікую пашану да народа Багдановіч найбольш поўна выяўляе ў вывадзе, што фальклорны вобраз Алёнушкі, у якім ён і бачыць тыповае выражэнне адзначаных рыс, стаіць куды вышэй шэкспіраўскай Офеліі.

Народную творчасць Багдановіч разглядаў як невычэрпную крыніцу тэм, матываў і вобразаў, якія варты таго, каб імі натхняліся пісьменнікі.

У метадах выкарыстання фальклора ў літаратурнай творчасці Багдановіч вызначаў наступныя шляхі: 1) запазычванне ў фальклора тых ці іншых вобразаў без творчай іх перапрацоўкі;

2) звычайная падробка пад стыль фальклорных твораў;

3) пранікненне пісьменніка духам народнай творчасці, г. зн. творчая перапрацоўка фальклора. Апошні шлях паэт лічыў адзіна правільным.

Фальклорныя матывы займаюць вялікае месца ў літаратурнай спадчыне Багдановіча. Вялікай дасканаласці паэт дасягае ў творах, дзе выкарыстоўваецца багатая песенная

традыцыя народа («Максім і Магдалена», «Мушка-зеянушка і камарык-насаты тварык», «Скірпуся», «Цёмнай ноччу лучына дагарала» і інш.).

З прычыны заўчаснай смерці, не былі раскрыты тыя вялікія творчыя магчымасці, якія таіў у сабе талент Багдановіча; не быў таксама скончаны рашаючы этап у яго ідэйна-творчым фармаванні.

Прышоўшы ў беларускую літаратуру ад кнігі і ад захаплення этнаграфіяй і фальклорам, Багдановіч усё больш набліжаўся да народа, да разумення яго жыцця і інтарэсаў.

Ён рашуча пераадольваў эстэтыку «модных» у пачатку XX ст. літаратурных плыняў (дэкадэнства, сімвалізм), усё больш арганічна ўваходзячы ў дэмакратычны лагер літаратурнага і грамадскага руху.

Лепшыя творы Багдановіча нясуць на сабе выразную адзнаку рэалістычнай праўдзівасці і грамадзянскага гучання.

Эстэтычныя погляды Багдановіча, уяўляючы вялікую цікавасць для беларускага літаратуразнаўства, патрабуюць далейшага, усебаковага і ґрунтоўнага вывучэння.